

Grzegorz Zackiewicz¹

Kryzys konstytucyjny w Estonii w 2016 r.

Streszczenie

Zgodnie z obowiązującym prawem prezydent Estonii jest wybierany pośrednio przez parlament, a w przypadku braku rozstrzygnięcia w trzech kolejnych turach głosowania – przez specjalnie powołane do tego celu kolegium elektorskie. W 2016 r. doszło w Estonii do bezprecedensowego kryzysu politycznego wynikającego z niemożności wyłonienia głowy państwa w trybie określonym w konstytucji. Wpływ na to miały zarówno czynniki natury ogólnej, związane z samym systemem wyborczym, jak i specyfika estońskiego życia politycznego w drugiej dekadzie XXI w. Wybory prezydenckie w 2016 r. okazały się skomplikowaną rozgrywką z udziałem głównych partii politycznych, dalece wykraczającą poza samą kwestię wyboru głowy państwa. Niniejszy artykuł ma na celu omówienie genezy i przebiegu, a także bezpośrednich skutków wspomnianych wydarzeń, których finałem okazał się niespodziewany wybór Kersti Kaljulaid na urząd prezydenta Republiki.

Słowa kluczowe: Estonia, wybory prezydenckie, parlament, kolegium elektorskie, elity polityczne

Wstęp

Odrodzenie bytu państwowego Estonii, co po ponad pięćdziesięciu latach stało się faktem w drugiej połowie sierpnia 1991 r., doprowadziło do ukształtowania się w tym kraju nowych struktur państwowych. Wprowadzona w życie niecały rok później konstytucja usankcjonowała w niewielkiej nadbałtyckiej republice system rządów parlamentarno-gabinetowych (Lewandowski 2001: 235–244). Ustawa zasadnicza przesądziła o tym, że zakres władzy prezydenta został ograniczony do mini-

---

¹ Dr hab. Grzegorz Zackiewicz, prof. UwB, Wydział Historii i Stosunków Międzynarodowych, Uniwersytet w Białymstoku, plac Niezależnego Zrzeszenia Studentów 1, 15-420 Białystok, e-mail: g.zackiewicz@uwb.edu.pl, nr ORCID: 0000-0001-9726-7163.

мум, a dominującą pozycję wśród najważniejszych organów państwowych uzyskał jednoizbowy parlament (Toomla 2013: 171–183; *Transformacja...* 2010: 45–49; Zieliński 2000: 34–35, 87–89). Również z uwagi na pośredni – z wyjątkiem elekcji z 1992 r. – tryb wyłaniania głowy państwa wybory prezydenckie przez niemal ćwierć wieku nie wzbudzały w społeczeństwie estońskim wyjątkowych emocji. Zmieniło się to dopiero w 2016 r., gdy doszło w Estonii do bezprecedensowego kryzysu politycznego wynikającego z niemożności wyłonienia głowy państwa w trybie określonym w konstytucji. Ożywiło to dyskusje na temat konieczności nowelizacji ustawy zasadniczej. Niniejszy artykuł ma na celu omówienie genezy i przebiegu, a także bezpośrednich skutków wspomnianych wydarzeń, których finałem okazał się niespodziewany wybór Kersti Kaljulaid na urząd prezydenta Republiki.

Instytucja prezydenta w Republice Estońskiej

Zgodnie z art. 77 i 78 konstytucji z 1992 r. prezydent jest „głową państwa estońskiego” i ma za zadanie reprezentować je „w stosunkach międzynarodowych” (*Konstytucja...* 2011: 237). Jak słusznie zauważył jeden z badaczy: „Ustawa zasadnicza ukształtowała jego urząd nie tyle jako samodzielne ogniwo władzy, ile strażnika realizacji konstytucyjnie określonych zasad i mechanizmów” (Zieliński 2000: 39). Warto zwrócić uwagę, że prezydent Estonii nie ma uprawnień do zarządzania referendum ani też ogłoszenia w kraju stanu wyjątkowego. Co prawda, może wprowadzić stan wojenny i zarządzić mobilizację, nie czekając na uchwałę parlamentu, ale jedynie „w wypadku agresji skierowanej przeciwko Republice Estońskiej” (*Konstytucja...* 2011: 243). Raczej tylko formalna jest rola głowy państwa w trakcie procedury powoływania Rady Ministrów. Jakkolwiek to prezydent desygnuje osobę, której powierza misję tworzenia rządu, w praktyce musi się jednak liczyć z układem sił w Zgromadzeniu Państwowym (est.: *Riigikogu*). Trudno też uznać weto za skuteczny instrument pozostający do dyspozycji głowy państwa, skoro parlament może je odrzucić większością głosów wymaganą do uchwalenia ustawy (*Transformacja...* 2010: 45).

W świetle obowiązującego prawa prezydent Estonii jest wybierany na 5-letnią kadencję z możliwością jednej bezpośredniej reelekcji. O urząd głowy państwa ma prawo ubiegać się „osoba, która uzyskała prawa obywatelskie Estonii z mocy urodzenia i ukończyła 40 lat” (*Konstytucja...* 2011: 237–238). Prezydentem Republiki nie może więc zostać polityk, który uzyskał obywatelstwo w drodze naturalizacji, co

w praktyce dotyczy głównie osób pochodzenia rosyjskiego. Tego rodzaju rygorystyczny zapis, przywołujący na myśl regulacje amerykańskie, należy rzecz jasna rozpatrywać w kontekście specyficznych doświadczeń historycznych Estończyków i losów ich ojczyzny po 1940 r. (Wiszowaty 2014).

Prawo zgłaszania kandydatów na urząd prezydenta przysługuje parlamentarzystom, przy czym musi być to grupa licząca co najmniej 1/5 składu Zgromadzenia Państwowego. Samemu wyboru głowy państwa również dokonuje parlament, w tym wypadku większością 2/3 ogółu swoich członków. Jeśli jednak w trzech kolejnych głosowaniach nie uda się uzyskać wymaganej większości, konstytucja przewiduje uruchomienie procedury rezerwowej. Polega ona na zwołaniu Kolegium Wyborców, specjalnego organu elekcyjnego, w którego skład wchodzi deputowani, a także przedstawiciele „rad samorządów lokalnych”. W praktyce może to oznaczać przełom w walce o urząd głowy państwa, jako że skład drugiej grupy elektorów nie stanowi prostego odzwierciedlenia układu sił w *Riigikogu*. Na tym etapie możliwość ubiegania się o wybór przysługuje dwóm kandydatom, którzy uzyskali największe poparcie w głosowaniu w Zgromadzeniu Państwowym, mogą być jednakże zgłaszani również inni kandydaci. Jak wynika z art. 79 konstytucji: „Kolegium Wyborców wybiera Prezydenta Republiki większością głosów swoich członków biorących udział w głosowaniu”. Twórcy ustawy zasadniczej określili przy tym, że jeśli pierwsza tura głosowania nie przyniesie rozstrzygnięcia, w ewentualnej drugiej turze będą mogli wystartować jedynie dwaj najpopularniejsi kandydaci (*Konstytucja...* 2011: 237–238). Należy dodać, że praktyka polityczna sprzed 2016 r. wskazywała, że w pewnych okolicznościach wybór prezydenta Estonii możliwy jest już w pierwszej turze, jak stało się to w 2011 r. Wcześniejsze doświadczenia w tym względzie, a przede wszystkim układ sił na estońskiej scenie politycznej w połowie drugiej dekady XXI w. kazały wszakże uznać za dużo bardziej prawdopodobny scenariusz zakładający w 2016 r. wyrównaną walkę o zwycięstwo, a być może nawet – jak było w latach 1996, 2001 i 2006 – konieczność „dogrywki” w Kolegium Elektorskim (Jagusiak 2013: 96; Laffranque 2016). Istotnym czynnikiem mającym wpływ na taki stan rzeczy była sama logika systemu wyborczego w odrodzonej Estonii, która nie skłania bynajmniej parlamentarzystów reprezentujących mniejsze ugrupowania do poparcia tzw. kandydata drugiego wyboru. Niekorzystny z ich punktu widzenia układ sił w parlamencie nie oznacza niemożności włączenia się do walki o prezydenturę. Jak bowiem wspomniano, fiasko trzech kolejnych głosowań w Zgromadzeniu Państwowym otwiera szanse dalszej rozgrywki już z udziałem przedstawicieli samorządu terytorialnego, czy-

niąc przy tym ostateczny wynik elekcji prezydenckiej mniej przewidywalnym (Köker 2019: 242–243).

Krajobraz przedwyborczy w 2016 r.

Już na wiele lat przed zaplanowanymi na drugą połowę 2016 r. wyborami prezydenckimi w Estonii było wiadomo, że ich przebieg będzie zgoła odmienny od poprzedniej elekcji. W 2011 r. łatwe zwycięstwo, już w pierwszej turze głosowania w parlamencie, odniósł bowiem dotychczasowy prezydent Tomas Hendrik Ilves. W związku z zapisami art. 80 estońskiej konstytucji oznaczało to zarazem, że ten popularny, powszechnie szanowany i relatywnie młody polityk (ur. 1953) pięć lat później nie będzie mógł już ubiegać się o kolejną reelekcję (Jacob 2016).

Kluczowe dla rozgrywki prezydenckiej w 2016 r. rezultaty przeprowadzonych na początku marca 2015 r. wyborów do Zgromadzenia Państwowego wyłoniły parlament podzielony na aż sześć frakcji, z których największa liczyła 30 deputowanych. Warto też przypomnieć, że cztery lata wcześniej próg wyborczy przekroczyły tylko cztery partie i to one były reprezentowane w *Riigikogu*.

Tabela 1. Wyniki wyborów do *Riigikogu* w latach 2011 i 2015 (odsetek głosów i liczba zdobytych mandatów)

Table 1. Results of the elections to the Riigikogu in 2011 and 2015 (percentage of votes and number of seats won)

	2011	2015
Estońska Partia Reform	28,6% (33)	27,7% (30)
Estońska Partia Centrum	23,3% (26)	24,8% (27)
Ojczyzna (Ojczyzna i Res Publica)	20,5% (23)	13,7% (14)
Partia Socjaldemokratyczna	17,1% (19)	15,2% (15)
Estońska Partia Wolności	-	8,7% (8)
Estońska Partia Konserwatywno-Ludowa	2,1% (-)	8,1% (7)
inne listy wyborcze	8,4% (-)	1,8% (-)

Źródło: <http://www.parties-and-elections.eu/estonia.html> (dostęp: 10.07.2021).

Po wyborach z 2015 r. status najsilniejszej partii politycznej w kraju utrzymała liberalna, promująca hasła modernizacji i wspierania przedsiębiorczości Estońska Partia Reform (est. *Eesti Reformierakond*, RE). Ta istniejąca od 1994 r. formacja, która wywierała istotny wpływ na życie polityczne kraju już od końca XX w., konsekwentnie forsując przy tym prozachodni kurs na arenie międzynarodowej, w trzech kolejnych

wyborach od 2007 r. zdobywała względną większość głosów, co jednakże skazywało ją na poszukiwanie partnerów koalicyjnych (Auers 2019: 242–243; Kubiniec 2011: 104–105).

Podobnie jak cztery lata wcześniej drugi rezultat wyborczy uzyskała w 2015 r. Estońska Partia Centrum (est. *Eesti Keskerakond*, EK). Wyrastająca z Estońskiego Frontu Ludowego formacja, na której czele stał charyzmatyczny Edgar Savisaar, od lat pozostawała w opozycji. Ugrupowanie to, określane zazwyczaj jako socjalliberalne, zwłaszcza po 2007 r. coraz wyraźniej dystansowało się od prozachodniej polityki realizowanej przez władze w Tallinie, konsolidując wokół siebie elektorat rosyjskojęzyczny. Taka strategia miała swoje oczywiste ograniczenia nie tylko dlatego, że znaczna część estońskich Rosjan wciąż pozbawiona była obywatelstwa estońskiego, a tym samym prawa głosu w wyborach do parlamentu (Kubiniec 2011: 105–106; Włodarska-Frykowska 2017: 50–53). Liczne kontrowersje dotyczące działań centrystów sprawiały, że ich lider, pełniący urząd mera stolicy, od pewnego momentu zaczął wręcz uchodzić w oczach wielu Estończyków za „agenta wpływu rosyjskiego” (Popławski 2015a; Sikk 2011: 962). Warto dodać, że w kampanii z 2015 r. partia Savisaara, odżegnująca się od dominującej w nadbałtyckiej republice krytyki działań Rosji wobec Ukrainy, starała się konstruować swoją ofertę wyborczą wokół haseł korekty polityki gospodarczej i społecznej, uznając, że gros mieszkańców Estonii oczekuje w tych sferach zasadniczych zmian po okresie wyrzeczeń związanych przede wszystkim z dążeniem do członkostwa w strefie euro. Osiągnięty przez EK rezultat, choć lepszy niż w 2011 r., zdawał się skazywać tę partię na dalszą polityczną izolację (Hyndle-Hussein 2015; Popławski 2015b).

W Zgromadzeniu Państwowym wybranym w marcu 2015 r. znalazły się jeszcze dwie inne partie, które także w poprzedniej kadencji miały swoją reprezentację parlamentarną, obie o nastawieniu prozachodnim: konserwatywna Ojczyzna i Res Publica (est. *Isamaa ja Res Publica Liit*, IRL) oraz centrolewicowa Partia Socjaldemokratyczna (est. *Sotsiaaldemokraatlik Erakond*, SDE). Wspomniane ugrupowania utraciły wszakże znaczną część dotychczasowego poparcia. W przypadku konserwatyistów, którzy współrządzili krajem w latach 2011–2014, można było wręcz mówić o wyborczej klęsce. Trudno mieć wątpliwości, że duża część wyborców tej partii z 2011 r. tym razem przerzuciła swoje poparcie na antyestablishmentową Estońską Partię Wolności (est. *Eesti Vabariik*, EVA) bądź postrzeganą jako skrajnie prawicową, antyunijną Estońską Partię Konserwatywno-Ludową (est. *Eesti Konservatiivne Rahvaerakond*, EKRE). Okazało się to tym bardziej istotne, że oba te ugrupowania zdołały przekroczyć próg wyborczy i wprowadzić swoich przedstawicieli do *Riigikogu* (Sikk 2015b).

Układ sił, jaki powstał w estońskim parlamencie po wyborach z 2015 r., miała swoje istotne konsekwencje. Do utworzenia większościowej koalicji Estońska Partia Reform potrzebowała teraz nie jednego, jak dotąd, lecz dwóch partnerów. Okazało się to możliwe, a alians liberałów, socjaldemokratów i konserwatystów, niezależnie od znaczących różnic poglądowych w sprawach społecznych i gospodarczych, został oparty na wspólnej wizji polityki zagranicznej i obronnej państwa (Póławski 2015b).

Trójpartyjna koalicja, która w kwietniu 2015 r. przeforsowała powołanie większościowego rządu Taaviego Rõivasa, skupiała w swoich szeregach 59 deputowanych. W istniejących uwarunkowaniach, przy silnie akcentujących własną tożsamość polityczną partiach opozycyjnych, trudno więc było sobie wyobrazić, że kilkanaście miesięcy później jakikolwiek kandydat na urząd prezydenta zdoła przekonać do siebie co najmniej 68 parlamentarzystów, spełniając tym samym konstytucyjny wymóg uzyskania poparcia 2/3 składu izby. Czyniło to wysoce prawdopodobnym scenariusz, w którym deputowani nie rozstrzygną o wyniku wyborów i do wyłonienia głowy państwa w 2016 r. konieczne będzie zwołanie Kolegium Wyborców.

Jeszcze na kilka tygodni przed zaplanowaną na 29 sierpnia 2016 r. pierwszą turą głosowania w parlamencie trudno było nie tyle nawet wskazać faworyta wyborów, ile nawet przewidzieć ostateczną listę kandydatów. Było to głównie konsekwencją toczących się od dłuższego czasu, w dużej mierze niejawnych dla opinii publicznej, rozgrywek w obozie sprawującym władzę w Estonii (Köker 2016). Już pod koniec marca chęć kandydowania z ramienia Estońskiej Partii Reform ogłosił jeden z założycieli ugrupowania, były premier z lat 2002–2003 Siim Kallas, w latach 2010–2014 pełniący urząd komisarza ds. transportu w Komisji Europejskiej. Sprawa nominacji dla tego powszechnie rozpoznawalnego i bardzo zasłużonego dla RE polityka nie była bynajmniej oczywista. Jakkolwiek specyfikę wyborów prezydenckich w Estonii w dużej mierze określał ich pośredni charakter, to jednak kierownictwo liberałów nie mogło pozostawać całkowicie obojętne na wyniki sondaży poparcia dla czołowych polityków (Petsinis 2016). Z badań przeprowadzanych wiosną 2016 r. jednoznacznie zaś wynikało, że największa grupa respondentów, licząca 25–30%, w roli nowego prezydenta widziałyby nie Kallasa, lecz aktualną minister spraw zagranicznych, bezpartyjną Marinę Kaljurand. Ta ostatnia, niegdyś sportsmenka, a później m.in. dyplomatką pełniącą funkcję ambasadora Estonii w USA i Rosji, w zaistniałej sytuacji zaczęła rozważać kandydowanie w wyborach, co ogłosiła publicznie nieco później niż Kallas (Dautancourt 2016b; Koch

2016). Na niekorzyść historycznego przywódcy estońskich liberałów przemawiał też fakt, że stosunkowo niedawno, bo w 2014 r., fiaskiem zakończyła się jego próba powrotu do krajowej polityki. W trakcie negocjacji mających doprowadzić wówczas do rekonstrukcji rządu ujawnione zostały dokumenty, z których wynikało, że jeszcze w latach dziewięćdziesiątych Kallas, wtedy jako szef Banku Centralnego, udzielił znacznej gwarancji finansowej jednej z rosyjskich spółek. Choć zasłużony polityk początkowo odrzucał stawiane zarzuty, ostatecznie przyznał, że był to błąd, którego po latach żałuje. W efekcie zrezygnował też z misji tworzenia rządu (Sikk 2015a: 96).

W drugiej połowie lipca 2016 r. Kaljurand, nadal prowadząc w sondażach, zwróciła się z oficjalnym pismem do kierownictwa *Eesti Reformierakond*. W przesłanym liście minister stwierdziła, że przy obecnym układzie sił w parlamencie największe szanse na wybór ma Kallas i to on powinien otrzymać nominację swojej partii. Równocześnie Kaljurand zgłosiła gotowość kandydowania w sytuacji, gdyby były premier nie zdołał przekonać do siebie co najmniej 2/3 ogółu deputowanych i konieczne okazało się zwołanie Kolegium Wyborców (Cavegn 2016; Petsinis 2016). Trudno mieć przy tym wątpliwości, że szefowa estońskiej dyplomacji doskonale zdawała sobie sprawę, że rozstrzygnięcie wyborów w głosowaniach w parlamencie jest bardzo mało prawdopodobne. Warto też dodać, że z informacji, jakie docierały do opinii publicznej, wynikało, że strategia liberałów w przypadku braku rozstrzygnięcia na etapie Zgromadzenia Państwowego nie była bynajmniej ustalona (McNamara 2016).

Na ponad miesiąc przed wyborami wydawało się przesądzone, że Kallas nie ma szans, by stać się wspólnym kandydatem partii tworzących koalicję rządową, nie mówiąc już o perspektywach szerszego porozumienia wyborczego. Dysponujący w parlamencie 14 mandatami konserwatyści jeszcze pod koniec maja zadeklarowali poparcie dla popularnego prawnika, w latach 2001–2008 kanclerza sprawiedliwości², Allara Jõksa. Zawarte następnie porozumienie z opozycyjną Estońską Partią Wolności w sprawie wspólnego wspierania tej kandydatury pozwoliło spełnić wymogi formalne związane z koniecznością zebrania podpisów co najmniej 21 deputowanych (Vaikmaa 2016). Z kolei socjaldemokraci jeszcze w maju ogłosili, że w zbliżających się wyborach prezydenckich partia wystawi przewodniczącego parlamentu Eiki Nestora. Jakkolwiek możliwości zgłoszenia tej kandydatury w początkowej fazie procedury wybor-

---

² W Estonii jest to konstytucyjny organ państwowy, odpowiednik rzecznika praw obywatelskich.

czej były czysto iluzoryczne, liderzy SDE mogli zakładać, że ich reprezentant „wejdzie do gry” w przypadku zwołania Kolegium Wyborców (Lakson 2016). Ostatecznie kierownictwo socjaldemokracji zdecydowało się zawrzeć porozumienie wyborcze z liberałami. Ustalono, że wspólnym kandydatem obu partii w pierwszej turze głosowania będzie Nestor. Jeśli jednak nie uzyska on wymaganej do wyboru większości – co można było uznać za pewnik – w drugiej i ewentualnie trzeciej turze deputowani obu koalicyjnych formacji mieli oddać swoje głosy na Kallasa. Oznaczało to, że dysponujący 15 głosami socjaldemokracji, nie rezygnując z zaakcentowania swojej politycznej podmiotowości, *de facto* poparli kandydaturę byłego premiera. Stawkę w wyścigu prezydenckim uzupełniła deputowana Mailis Reps z *Eesti Keskerakond*, która w wewnątrzpartyjnej rywalizacji dość niespodziewanie pokonała charyzmatycznego, ale też budzącego duże kontrowersje weterana estońskiej polityki Savisaara (Crandall 2016). Była minister edukacji w rządzie Kallasa, zabiegając o nominację, przedstawiała się jako krytyczka dotychczasowej strategii ugrupowania i sugerowała, że należy starać się zakończyć etap jałowej opozycyjności EK. Co znamienne, Reps akcentowała, że nie jest bynajmniej „przyjaciółką Rosji”, a za kluczowe dla przyszłości Estonii uważa kwestie gospodarcze (Cooper 2016c).

Pozbawiona szans na zgłoszenie własnego kandydata pozostawała dysponująca 7 mandatami w parlamencie prawicowa EKRE. Można było przy tym założyć, że strategia głosowania przedstawicieli tej partii w Zgromadzeniu Państwowym będzie obliczona na zablokowanie wyboru któregośkolwiek z kandydatów, by w ten sposób otworzyła się szansa kontynuowania wyborczej rozgrywki już z udziałem przedstawicieli samorządu terytorialnego.

Polityczny klincz

Zgodnie z przewidywaniami pierwsza tura wyborów prezydenckich w Estonii w 2016 r. nie przyniosła rozstrzygnięcia, jednakże rezultaty przeprowadzonego 29 sierpnia głosowania były zaskakujące i wywołały w nadbałtyckim państwie falę komentarzy. Jak się bowiem okazało, na Nestora oddano tylko 40 głosów – zamiast spodziewanych 45, co bezpośrednio miało wynikać z zawartej wcześniej umowy między liberałami i socjaldemokratami. Równocześnie Jõks uzyskał poparcie 25 deputowanych, choć oficjalnie za jego kandydaturą opowiadało się jedynie 21 parlamentarzystów. W sytuacji gdy na Reps oddano 26 głosów, osiem osób (w tym zapewne wszyscy przedstawiciele EKRE) wrzuciło puste

karty, a dwie osoby były nieobecne. Stało się jasne, że co najmniej pięciu członków frakcji parlamentarnej Estońskiej Partii Reform wyłamało się z obowiązującej dyscypliny głosowania. Fakt ten można było różnie interpretować. Ogół uczestników tajnego – co należy mieć na względzie – głosowania niewątpliwie był świadom, że tego dnia ostateczne rozstrzygnięcia nie zapadną. Trudno jednak było nie zauważyć, że w najsilniejszej estońskiej partii ujawniły się głębokie podziały wewnętrzne, a zarówno pozycja formalnego lidera środowiska – premiera Rõivasa, jak i kandydatura Kallasa były kontestowane przez część działaczy. Niezależnie więc od motywów, jakimi kierowali się poszczególni elektorzy, wizerunek *Eesti Reformierakond* znacząco ucierpiał. Cała zaś klasa polityczna naraziła się na krytykę jako grupa, której przedstawiciele po raz kolejny biorą udział w zakulisowych, niejasnych dla opinii publicznej rozgrywkach (Dautancourt 2016a; Petsinis 2016).

Kryzys w obozie liberałów negatywnie wpłynął też na relacje Estońskiej Partii Reform z Partią Socjaldemokratyczną. Kierownictwo socjaldemokratów co prawda podtrzymało obietnicę poparcia Kallasa w drugiej turze, wyrażając jednakże rozczarowanie postawą koalicjanta. W kolejnej odsłonie prezydenckiej elekcji parlamentarzysty RE i SDE istotnie zachowali się zgodnie z ustaleniami, co dało wspólnemu kandydatowi obu partii 45 głosów. Znamienne, że Reps otrzymała tym razem 32 wskazania, Jõks 21, a tylko jeden z elektorów wrzucił pustą kartę. Najwyraźniej więc deputowani EKRE zdecydowali się taktycznie poprzeć kandydatkę EK po to, by wyeliminować z trzeciej tury byłego kanclerza sprawiedliwości. Tego rodzaju zagrywka była ewidentnie obliczona na to, żeby głowę państwa wybierało Kolegium Wyborców. Zarazem powstało wrażenie, że ma tu miejsce jedynie polityczna demonstracja ze strony skrajnej prawicy, gdyż utracenie kandydatury Jõksa w drugiej turze głosowania nie pozbawiało przecież IRL i EVA szansy ponownego zgłoszenia tego polityka na kolejnym etapie rywalizacji o prezydenturę (Dautancourt 2016a; Jaakson 2016).

Finalnym akordem pierwszej części wyborczej procedury było głosowanie, w którym blisko 1/3 parlamentarzystów uchyliła się od poparcia któregokolwiek z dwojga pozostałych w grze kandydatów. Powszechnie spodziewany scenariusz zakładający konieczność zwołania Kolegium Wyborców tym samym się spełnił (*Papers...* 2016). Wyniki trzeciej tury głosowania trudno było jednak uznać za pozbawione znaczenia. Na faworyzowanego Kallasa zostały bowiem oddane zaledwie 42 głosy, a według wszelkiego prawdopodobieństwa kandydata liberałów nie poparł na tym etapie żaden z deputowanych koalicyjnej IRL.

Tabela 2. Wybory prezydenckie w Estonii w 2016 r.: wyniki głosowań w parlamencie

Table 2. 2016 Estonian presidential election: results at the parliament

	I tura (29 VIII)	II tura (30 VIII)	III tura (30 VIII)
Allar Jõks	25	21	–
Siim Kallas	–	45	42
Eiki Nestor	40	–	–
Mailis Reps	26	32	26
(bez wskazania kandydata)	8	1	30
Uczestniczący w głosowaniu (w tym głosy oddane na kandydatów)	99 (91)	99 (98)	98 (68)
Uprawnieni do głosowania	101	101	101

Źródło: <https://www.valimised.ee/en/archive/president-republic-estonia-elections/election-president-republic-2016> (dostęp: 10.07.2021).

Konieczność zwołania w ciągu kolejnych 30 dni kolegium elektorckiego otwierała nowy etap rywalizacji o urząd prezydenta Estonii. Dalejszy rozwój wypadków był bardzo trudny do przewidzenia, bynajmniej nie tylko z uwagi na to, że brakowało zdecydowanego faworyta wyborów. Wielu spośród 234 przedstawicieli rad samorządów lokalnych uprawnionych do głosowania nie było związanych z żadną z głównych partii bądź też zawdzięczało swoją pozycję poparciom komitetów wyborczych, które nie miały odzwierciedlenia na poziomie ogólnokrajowym. Nie było też tajemnicą, że wielu samorządowców krytycznie ocenia przeprowadzoną niedawno reformę administracyjną. Pozostawała wreszcie kwestia respektowania ewentualnych zaleceń wydawanych przez kierownicze gremia poszczególnych ugrupowań. Z punktu widzenia dużej części opinii publicznej okoliczności wyboru głowy państwa jawiły się więc jako jeszcze bardziej zagmatwane i nieczytelne niż na etapie głosowań w Zgromadzeniu Państwowym (Cooper 2016b).

W tym momencie kluczowe znaczenie miała decyzja kierownictwa Estońskiej Partii Reform o podtrzymaniu problematycznej – jak pokazały wcześniejsze głosowania – kandydatury Kallasa i rezygnacji z możliwości poparcia wciąż prowadzącej w sondażach opinii publicznej Kaljurand. Rozczarowana takim obrotem sprawy szefowa estońskiej dyplomacji złożyła dymisję, postanawiając, że będzie się ubiegać o prezydenturę jako kandydatka niezależna (Popławski 2016a; Cooper 2016a). Spełnie-

nie wymogów formalnych okazało się możliwe m.in. dzięki poparciu ze strony elektorów z partii socjaldemokratycznej. Lider tego ugrupowania Jevgeni Ossinovski publicznie zaś oświadczył, że kandydatura Kaljurand cieszy się wśród zwolenników centrolewicy dużą popularnością, a członkowie jego formacji będą w Kolegium Wyborców głosować zgodnie z własnym sumieniem. Czytelnym sygnałem, że nie ma mowy o jakiegokolwiek wspólnej strategii koalicjantów w Kolegium Wyborców, było też ponowne zgłoszenie do wyścigu o prezydenturę osoby Jõksa. Wymagane 21 podpisów zgromadził ponadto czołowy działacz EKRE, były ambasador Estonii w Rosji, Mart Helme (Petsinis 2016; Wallius 2016).

Przeprowadzone 24 września 2016 r. głosowanie w Kolegium Wyborców przyniosło zaskakujące zwycięstwo Jõksa, który minimalnie wyprzedził Kallasa i Reps. Dopiero czwarte miejsce zajęła faworyzowana Kaljurand. Można się przy tym zastanawiać, na ile wpływ na takie wyniki miał podnoszony od wielu miesięcy przede wszystkim przez działaczy EKRE fakt, iż była szefowa estońskiej dyplomacji pochodzi z mieszanej rodziny o częściowo rosyjskich korzeniach (Kiisler 2016; Petsinis 2016).

W ostatniej przewidzianej prawem turze głosowania zmierzli się więc Jõks i Kallas, a uzyskana przez tego ostatniego minimalna przewaga okazała się pyrrusowym zwycięstwem. Do wymaganej większości kandydatowi liberałów zabrakło niemal 30 głosów, a kluczowa okazała się w tym przypadku obstrukcja ze strony 60 elektorów.

**Tabela 3. Wybory prezydenckie w Estonii w 2016 r.:
wyniki głosowań w Kolegium Wyborców**

Table 3. 2016 Estonian presidential election: results at the National Electoral Committee

	I tura (24 IX)	II tura (24 IX)
Mart Helme	16	–
Allar Jõks	83	134
Marina Kaljurand	75	–
Siim Kallas	81	138
Mailis Reps	79	–
(bez wskazania kandydata lub głosy nieważne)	–	60
Uczestniczący w głosowaniu (w tym głosy oddane na kandydatów)	334 (334)	332 (272)
Uprawnieni do głosowania	335	335

Źródło: <https://www.valimised.ee/en/archive/president-republic-estonia-elections/election-president-republic-2016> (dostęp: 10.08.2021).

Komentując ówczesną sytuację polityczną w Estonii, analityczka z Ośrodka Studiów Wschodnich w Warszawie napisała: „Procedura wyboru prezydenta opisana w konstytucji okazała się nieefektywna. Już przed głosowaniem w Kolegium Elektorów pojawiały się wśród polityków obawy, że część elektorów może zablokować wybór przez oddanie kart pustych lub nieważnych. (...) Obecna sytuację można określić mianem kryzysu konstytucyjnego”. „Kryzys – kontynuowała swój wywód Joanna Hyndle-Hussein – odzwierciedla skomplikowane stosunki w koalicji rządzącej (Partia Reform, Partia Socjaldemokratyczna i konserwatyści), która nie zjednoczyła się w głosowaniach wokół wspólnego kandydata. Sytuacja ta może mieć negatywny wpływ na dalsze funkcjonowanie koalicji; poważnie obciąży też wizerunek rządzącej od wielu lat Partii Reform i pełniącego już drugi raz funkcję premiera Taaviego Rõivasa” (Hyndle-Hussein 2016a). Podzielając tę opinię, można dodać, że przebieg kluczowej fazy estońskich wyborów prezydenckich dobitnie pokazał erozję wpływów dominujących od wielu lat na krajowej scenie politycznej liberałów również na poziomie lokalnym, gdzie konserwatyści uzyskali większe, niż można było sądzić poparcie (Deloy 2016).

Wybór Kersti Kaljulaid

Fiasko procedury mającej doprowadzić do wyboru głowy państwa wywołało lawinę krytyki w estońskich mediach. Pisano wręcz o „hambnym precedensie”, który stał się faktem, gdy zamiast prób osiągnięcia konsensusu w sprawie najlepszego dla kraju kandydata partyjni działacze postanowili do końca kierować się partykularnymi interesami. Ostrze krytyki zostało przy tym skierowane w stronę Estońskiej Partii Reform jako tej, która miała najwięcej argumentów, by doprowadzić do skutecznego wyboru prezydenta. Komentatorzy zwracali też oczywiście uwagę na ułomność samej procedury wyborczej, która sprzyjając różnego rodzaju zakulisowym rozgrywkom, okazała się zarazem w oczywisty sposób nieefektywna (Petsinis 2016). Co prawda ustawa o wyborze prezydenta przewidywała scenariusz, w którym ani parlament, ani Kolegium Wyborców nie wyłonią zwycięzcy, stanowiąc, że konieczne jest wówczas powtórzenie wyborów (*President of the... 1996*) – nie zmieniało to jednak faktu, że w nadbałtyckiej republice doszło do politycznego pata.

Kryzys konstytucyjny w Estonii udało się zakończyć relatywnie szybko. W wyniku międzypartyjnych negocjacji, które zainicjował Eiki Nestor, już po kilku dniach od ostatniego głosowania w Kolegium Wy-

borców doszło do porozumienia liderów 5 z 6 reprezentowanych w *Riigikogu* ugrupowań. Przedstawiciele wszystkich poza EKRE partii zgodzili się, że w imię racji stanu i wobec konieczności ratowania nadzarpniętego wizerunku państwa (oraz jego elit politycznych) niezbędne jest wyłonienie wspólnego, ponadpartyjnego kandydata na urząd prezydenta. W ten sposób szansę na objęcie urzędu głowy państwa niespodziewanie otrzymała Kersti Kaljulaid. Ta mało znana opinii publicznej finansistka, wcześniej przez ponad dekadę reprezentująca Estonię w Europejskim Trybunale Obrachunkowym, miała za sobą jedynie krótki epizod uczestnictwa w życiu partyjnym na początku XXI w. Deklarując się jako osoba niezależna o umiarkowanych, liberalno-konserwatywnych przekonaniach, była jedyną kandydatką, która została zarejestrowana w powtórzonych wyborach prezydenckich. W przeprowadzonym 3 października 2016 r. głosowaniu znów nie zabrakło deputowanych, którzy zbojkotowali ustalenia partyjnych liderów. Niemniej jednak na Kaljulaid oddano 81 głosów, co zakończyło burzliwą procedurę wyborczą (Hyndle-Hussein 2016c; Tambur 2016). Warto dodać, że dokonany wybór został dość powszechnie odebrany jako zapowiedź kontynuacji w wymiarze polityki zagranicznej Estonii, co było tym bardziej istotne, że w lipcu 2017 r. kraj ten miał objąć przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej (Hyndle-Hussein 2016c; McNamara 2016).

Zakończenie

Kryzys konstytucyjny, do którego doszło w Estonii wczesną jesienią 2016 r., pokazujący, że istniejący dotąd układ sił w obrębie elit politycznych uległ zachwianiu, stał się katalizatorem dalszych, głębokich zmian na krajowej scenie partyjnej. Można wręcz postawić tezę, że prezydencka kampania z 2016 r. została w dużej mierze potraktowana przez działaczy IRL i SDE jako test na skłonność do ustępstw ze strony najsilniejszej partii w kraju. Również w obrębie głównego ugrupowania opozycyjnego kampania prezydencka zwiastowała istotne zmiany.

Jeszcze w pierwszej dekadzie listopada 2016 r. zarówno socjaldemokraci, jak i konserwatyści zdecydowali się opuścić koalicję rządzącą, a w konsekwencji upadł rząd Rõivasa. Kilka dni wcześniej dopełnił się scenariusz odsunięcia od kierowania Estońską Partią Centrum jej wieloletniego lidera Savisaara. Nadzwyczajny kongres ugrupowania zdecydował o tym, że funkcję przewodniczącego objął dużo młodszy Jüri Ratas, reprezentujący w kierownictwie centrystów pogląd – głoszony

w czasie kampanii prezydenckiej przez Reps – o konieczności zerwania z wizerunkiem *Eesti Keskerakond* jako formacji prorosyjskiej (Hyndle-Hussein 2016b).

Dalszy rozwój wydarzeń, a zwłaszcza ukonstytuowanie się nowej większości w parlamencie złożonej z Estońskiej Partii Centrum, socjaldemokracji i konserwatystów był dla wielu Estończyków dużym zaskoczeniem. Odwrócenie sojuszków i odsunięcie od władzy liberałów jawiło się wręcz jako epokowa zmiana w estońskiej polityce. Zarazem jednak baczni obserwatorzy kampanii prezydenckiej nie mogli być takim obrotem sprawy zaskokowani, zwłaszcza po tym, jak nowe kierownictwo Estońskiej Partii Centrum jednoznacznie zadeklarowało, iż nie widzi potrzeby zmiany priorytetów w polityce zagranicznej i obronnej Estonii. Trudno też nie dostrzec, że zawiązana w listopadzie 2016 r. koalicja, choć eklektyczna, była dowodem na to, że w obrębie estońskich elit politycznych narasta – wzmacniane zapewne przekazem płynącym z prowincji – przekonanie o konieczności odejścia od restrykcyjnej polityki gospodarczej realizowanej przez kolejne rządy kierowane przez liberałów (Hyndle-Hussein 2016d; Popławski 2016b).

Wbrew temu, czego można się było początkowo spodziewać, wydarzenia z 2016 r. nie zaowocowały natomiast nowelizacją art. 79 konstytucji. Co prawda projekt wprowadzenia w Estonii powszechnych wyborów prezydenckich został formalnie zgłoszony przez grupę posłów z Estońskiej Partii Centrum i Estońskiej Partii Konserwatywno-Ludowej jeszcze przed zaprzysiężeniem Kaljulaid, ale szybko okazało się, że nie ma on szans na zdobycie większości w *Riigikogu*. Choć w Estonii przeważa pogląd, że przyjęty w 1992 r. model ustrojowy Republiki *de facto* wyklucza takie rozwiązanie jak powszechne wybory głowy państwa, sprawa reformy konstytucyjnej w tej materii nie wydaje się ostatecznie zamknięta (*31 MPs...* 2016; *Center Party...* 2017). Wciąż pojawiają się nowe propozycje. Uwypuklone w trakcie kampanii z 2016 r. mankamenty systemu wyborczego są bowiem bezsporne, pozostaje wszakże kwestia wypracowania kompromisowego rozwiązania, które miałyby szanse przynieść jakościową zmianę w tym względzie.

Literatura

- Auers D., 2019, *Latvia, Lithuania, and Estonia* [w:] *Liberal parties in Europe*, red. C. Close, E. Van Haute, Routledge, London.
- Cavegn D., 2016, *Kaljurand, the reluctant candidate*, <https://news.err.ee/118945/dario-cavegn-kaljurand-the-reluctant-candidate> (dostęp: 21.07.2021).

- Center Party withdraws bill demanding president's direct election*, 2017, <https://news.err.ee/120318/center-party-withdraws-bill-demanding-president-s-direct-election> (dostęp: 23.08.2021).
- Cooper H., 2016a, *Estonian foreign minister enters presidential race*, <https://www.politico.eu/article/estonian-foreign-minister-marina-kaljurand-enters-presidential-race/> (dostęp: 12.07.2021).
- Cooper H., 2016b, *Estonian presidential candidates fall short*, <https://www.politico.eu/article/estonian-presidential-candidates-fall-short-mailis-reps-election/> (dostęp: 11.07.2021).
- Cooper H., 2016c, *Russia casts shadow over Estonia's presidential vote*, <https://www.politico.eu/article/russia-casts-shadow-over-estonias-presidential-vote/> (dostęp: 11.07.2021).
- Crandall M., 2016, *Center's candidate: Mailis Reps*, <https://news.err.ee/118836/center-s-candidate-mailis-reps> (dostęp: 10.07.2021).
- Dautancourt V., 2016a, *Actualités estoniennes 23-31 août 2016*, <https://www.france-estonie.org/actualites-estoniennes-23-31-aout-2016/> (dostęp: 10.07.2021).
- Dautancourt V., 2016b, *Actualités estoniennes 16-30 avril 2016*, <https://www.france-estonie.org/actualites-estoniennes-16-30-avril-2016/> (dostęp: 10.07.2021).
- Deloy C., 2016, *Kersti Kaljulaid est élue présidente de la République d'Estonie*, <https://www.robert-schuman.eu/fr/oe/1664-kersti-kaljulaid-est-elue-presidente-de-la-republique-d-estonie> (dostęp: 21.07.2021).
- Hyndle-Hussein J., 2015, *Wybory parlamentarne w Estonii*, <https://www.osw.waw.pl/publikacje/analizy/2015-03-04/wybory-parlamentarne-w-estonii> (dostęp: 10.07.2021).
- Hyndle-Hussein J., 2016a, *Estonia bez nowego prezydenta*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-09-28/estonia-bez-nowego-prezydenta> (dostęp: 21.07.2021).
- Hyndle-Hussein J., 2016b, *Estonia: upadek rządu Rõivasa i koniec izolacji partii Centrum*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-11-09/estonia-upadek-rzadu-roivasa-i-koniec-izolacji-partii-centrum> (dostęp: 21.07.2021).
- Hyndle-Hussein J., 2016c, *Kersti Kaljulaid nową prezydent Estonii*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-10-05/kersti-kaljulaid-nowa-prezydent-estonii> (dostęp: 21.07.2021).
- Hyndle-Hussein J., 2016d, *Nowy rząd w Estonii*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-11-30/nowy-rzad-w-estonii> (dostęp: 21.07.2021).
- Jaakson T., 2016, *Poliitikut peavad presidendivalimiste teist vooru oluliseks vahefinišiks*, <https://www.err.ee/572935/poliitikut-peavad-presidendivalimiste-teist-vooruu-oluliseks-vahefinišiks> (dostęp: 21.07.2021).
- Jacob A., 2016, *L'Estonie cherche un président...*, <https://www.lesechos.fr/2016/08/estonie-cherche-un-president-224308> (dostęp: 21.07.2021).
- Jagusiak B., 2013, *Systemy polityczne krajów nadbałtyckich*, Difin, Warszawa.
- Kiisler I., 2016, *ERR poll: Kaljurand has slightest lead over Kallas among electors*, <https://news.err.ee/119139/err-poll-kaljurand-has-slightest-lead-over-kallas-among-electors> (dostęp: 23.07.2021).
- Koch T., 2016, *Toetust koguv Allar Jõks alustas liiga hilja*, <https://www.postimees.ee/3738033/toetust-koguv-allar-joks-alustas-liiga-hilja> (dostęp: 21.08.2021).
- Konstytucja Republiki Estońskiej*, 2011 [w:] *Konstytucje państw Unii Europejskiej*, red. W. Staśkiewicz, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- Köker P., 2016, *Estonia. Six weeks before the presidential elections, there is no clear front-runner*, <https://presidential-power.net/?p=5179> (dostęp: 10.07.2021).

- Köker P., 2019, *The effects of majority requirements, electorate composition and uncertainty in indirect presidential elections: the case of Estonia*, „East European Politics”, vol. 35(2).
- Kubiniec W., 2011, *System partyjny Estonii* [w:] *Systemy partyjne państw Unii Europejskiej*, red. B. Kosowska-Gąstoł, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Laffranque R., 2016, *Election présidentielle estonienne: mode d'emploi*, <http://estonie-au-quotidien.over-blog.com/2016/04/election-presidentielle-estonienne-mode-d-emploi.html> (dostęp: 17.07.2021).
- Lakson P., 2016, *IRL sets up Jõks, soc dems nominate Nestor*, <https://news.postimees.ee/3714849/irl-sets-up-joks-soc-dems-nominate-nestor> (dostęp: 15.08.2021).
- Lewandowski J., 2001, *Estonia*, Wydawnictwo Trio, Warszawa.
- McNamara E.M., 2016, *Estonia's next president must give top priority to foreign affairs*, <https://www.fpri.org/article/2016/08/estonias-next-president-must-give-top-priority-foreign-affairs/> (dostęp: 15.08.2021).
- Papers: Next president won't be elected by parliament*, 2016, <https://news.err.ee/118906/papers-next-president-won-t-be-elected-by-parliament> (dostęp: 12.08.2021).
- Petsinis V., 2016, *(Finally) breaking the deadlock*, http://balticworlds.com/finally-breaking-the-deadlock/#_ftn8 (dostęp: 12.07.2021).
- Popławski K., 2015a, *Edgar tańczy na lodzie, czyli wzloty i upadki Edgara Savisaara*, <https://przegladbaltycki.pl/1665,edgar-tanczy-na-lodzie-czyli-wzloty-i-upadki-edgara-savisaara.html> (dostęp: 14.07.2021).
- Popławski K., 2015b, *Jak Estończycy powiedzieli NIE dla partii prorosyjskiej*, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/kazimierz-poplawski-poplawski-jak-estonczycy-powiedzieli-nie-dla-partii-prorosyjskiej/> (dostęp: 14.07.2021).
- Popławski K., 2016a, *Estonia wybierze prezydenta we wrzesniu*, <https://przegladbaltycki.pl/3028,estonia-wyberze-prezydenta-we-wrzesniu.html> (dostęp: 14.07.2021).
- Popławski K., 2016b, *Wszystkie zwycięstwa Jüriego Ratas. Nowy premier i rząd Estonii*, <https://przegladbaltycki.pl/3785,wszystkie-zwyciestwa-juriego-ratas-nowy-premier-rzad-estonii.html> (dostęp: 14.07.2021).
- President of the Republic Election Act*, 1996, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/512112013006/consolide> (dostęp: 10.07.2021).
- Sikk A., 2011, *Estonia*, „European Journal of Political Research”, vol. 50.
- Sikk A., 2015a, *Estonia*, „European Journal of Political Research”, vol. 54.
- Sikk A., 2015b, *Estonia's 2015 election result ensures the Reform Party will continue to dominate the country's politics*, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/03/04/estonias-2015-election-result-ensures-the-reform-party-will-continue-to-dominate-the-countrys-politics/> (dostęp: 23.07.2021).
- Tambur S., 2016, *Former European auditor Kersti Kaljulaid elected president of Estonia*, <https://estonianworld.com/people/former-european-auditor-kersti-kaljulaid-elected-president-estonia/> (dostęp: 21.07.2021).
- Toomla R., 2013, *The Presidency in the Republic of Estonia* [w:] V. Hloušek et al., *Presidents above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe. Their Formal Competencies and Informal Power*, Masaryk University, Brno.
- Transformacja systemów politycznych państw obszaru byłego Związku Radzieckiego*, 2010, red. R. Herbut, W. Baluk, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.

- Vaikmaa M., 2016, *Allar Jõks: president of Estonia must be more involved with Estonia*, <https://news.postimees.ee/3792219/allar-joks-president-of-estonia-must-be-more-involved-with-estonia> (dostęp: 12.07.2021).
- Wallius A., 2016, *Uusi käänne Viron presidentinvaaleissa: Marina Kaljurand sai demarien tuen*, <https://yle.fi/uutiset/3-9178920> (dostęp: 21.08.2021).
- Wiszwaty M., 2014, *Prezydent Estonii – kilka słów przy okazji wizyty w Trójmieście*, <http://www.konstytuty.pl/archives/1794> (dostęp: 11.07.2021).
- Włodarska-Frykowska A., 2017, *Mniejszość rosyjska w życiu społeczno-politycznym Estonii po 1991 roku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Zieliński J., 2000, *Systemy konstytucyjne Łotwy, Estonii i Litwy*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- 31 MPs submit draft amendment for implementing direct presidential elections*, 2016, <https://news.err.ee/119269/31-mps-submit-draft-amendment-for-implementing-direct-presidential-elections> (dostęp: 23.08.2021).

The 2016 Constitutional Crisis in Estonia

Abstract

By law, the president of modern Estonia is elected indirectly by parliament or, in the absence of a decision in three consecutive votes, by a specially appointed electoral college. In 2016, Estonia experienced an unprecedented political crisis resulting from the impossibility of appointing the head of state according to the procedure specified in the constitution. It was determined both by more general factors related to the electoral system itself, as well as the specificity of Estonia's political life in the second decade of the 21st century. The 2016 presidential election proved to be a complicated game involving major political parties, going well beyond simply appointing a new head of state. The purpose of this article is to discuss the origins, course and immediate effects of these events, culminating in the unexpected election of Kersti Kaljulaid to the office of President of the Republic.

Key words: Estonia, presidential elections, parliament, electoral college, political elites